

Mariusz Kołodziej

Biskup Wilhelm Pluta (1910-1986) - pasterz Kościoła gorzowskiego

Studia Elckie 9, 93-108

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**BISKUP WILHELM PLUTA (1910-1986)
– PASTERZ KOŚCIOŁA GORZOWSKIEGO**

Wilhelm Pluta urodził się 9 stycznia 1910 r. w Kochłowicach¹ koło Katowic w rodzinie Piotra i Agnieszki z domu Szewczyków jako trzecie z ich dziewięciorga dzieci². Jego ojciec pracował jako sztygar w kopalni Wirek. Udzielał się również społecznie. Dobra znajomość języków polskiego i niemieckiego sprawiła, że często proszony był o pomoc w załatwianiu różnych spraw, pisaniu podań, wniosków czy pism urzędowych. W latach 1919-1921, gdy ważyły się losy Górnego Śląska w okresie powstań śląskich i plebiscytu, wygłaszał na wiecach patriotyczne przemówienia³. Był człowiekiem bardzo religijnym. Tradycją domu było, że razem z dziećmi uczestniczył w niedzielnej sumie i zabierał je na odpusty do Świętochłowic w uroczystość świętych Piotra i Pawła, do Hajduk we Wniebowzięcie NMP, do Zgody na św. Józefa i do Wirku we wspomnienie św. Wawrzyńca. Matka Wilhelma, mimo nawału pracy związanej z funkcjonowaniem tak licznej rodziny, codziennie uczestniczyła we mszy św. w kościele parafialnym o godz. 6³⁰. Skrupulatnie przestrzegała praktyk religijnych wynikających z przynależności do grup apostołskich i modlitewnych. W każdą niedzielę wraz z dziećmi brała udział w popołudniowym nabożeństwie. Znajdowała też czas na lekturę książek o tematyce religijnej, prasy katolickiej i literatury polskiej⁴.

Ks. Mariusz Kołodziej; kapłan diecezji zielonogórsko-gorzowskiej; doktorant KUL Jana Pawła II; adres do korespondencji: mkolodziej@zgora-gorzow.opoka.org.pl

¹ Kochłowice leżały wówczas na terytorium diecezji wrocławskiej. Było tak do 1925 r., kiedy to weszły one w skład nowo erygowanej diecezji katowickiej, zwanej też diecezją śląską. J. Myszor, *Historia diecezji katowickiej*, Katowice 1999, s. 41-44; R. Bender, *I wojna światowa i Polska niepodległa (1914-1939)*, w: *Chrześcijaństwo w Polsce*, red. J. Kłoczowski, Lublin 1992, s. 527.

² Życiorys J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty, „Gorzowskie Wiadomości Kościelne” (dalej cyt. GWK), 2(1958), nr 10, s. 518; P. Socha, *Sylwetki administratorów apostołskich i biskupów diecezji zielonogórsko-gorzowskiej*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archivalny”, 5(1998), s. 356.

³ J. Swastek, *Z życia i działalności arcybiskupstwa Śługi Bożego Biskupa doktora Wilhelma Pluty*, [dostęp 28.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.wiadomosci.archidiecezja.katowice.pl/2001/01/11.html>

⁴ P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta wikariusz generalny, administrator i biskup diecezjalny*, w: *Księga pamiątkowa 50-lecia organizacji Kościoła katolickiego na ziemi lubuskiej*,

Na życie religijne rodziny Plutów duży wpływ wywierali również pracujący w parafii św. Trójcy w Kochłowicach kapłani. Dzieciństwo młodego Wilhelma formowało się pod duchowym kierownictwem ks. Ludwika Tunkela, wieloletniego proboszcza – budowniczego, społecznika i bardzo gorliwego duszpasterza⁵. Zwracał on uwagę na potrzebę systematycznego wychowywania młodych do małżeństwa i życia rodzinnego oraz na stałą formację małżonków. Kolejnym duszpasterzem, który wywarł wpływ na życie duchowe i powołanie do kapłaństwa młodego Wilhelma, był ks. Franciszek Szulc. Przez 34 lata był proboszczem kochłowskiej parafii i doczekał się konsekracji biskupiej swego wychowanka. Fascynował on miłością do kapłaństwa i silnie oddziaływał na młodych poprzez kierownictwo duchowe w konfesjonale⁶.

Środowisko, w jakim wzrastał Wilhelm Pluta, sprzyjało jego duchowemu rozwojowi. W kwietniu 1920 r. Wilhelm przyjął pierwszą komunię świętą, a trzy lata później sakramentu bierzmowania udzielił mu kardynał Hlond⁷.

Naukę rozpoczął 1 kwietnia 1916 r. w niemieckiej szkole ludowej w Turzo – Kolonii. Uczył się w niej do 28 czerwca 1923 r.⁸ Od 15 listopada 1922 r. do 1 maja 1923 r. przygotowywał się na kursie dokształcającym w Szkole III w Kochłowicach do nauki w gimnazjum. W r. 1922 otwarto w Katowicach pierwsze polskie gimnazja. Po zdaniu egzaminów został przyjęty od razu do drugiej klasy III Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Katowicach. Po roku nauki zdecydował się na przerobienie w czasie wakacji materiału klasy trzeciej i na początku kolejnego roku szkolnego zdał egzamin z materiału z tej klasy, otrzymując promocję do klasy czwartej⁹. O wybitnych zdolnościach

Pomorzu Zachodnim i północnym, red. P. Socha, Zielona Góra–Gorzów Wlkp. 1998, s. 83.

⁵ W czasie swojej pracy w Kochłowicach ks. Tunkel wybudował kościół, plebanię, organistówkę, przytułek dla starców pod wezwaniem św. Józefa i sierociniec. R. Harmaciński, *Posługa pasterska biskupa Wilhelma Pluty w diecezji gorzowskiej (1958-1986)*, Wrocław 1994, s. 42-43; P. Socha, *Biskup Wilhelm Pluta wierny duchowi Unii Apostolskiej Kleru*, „Notitiae”, 13(1986), s. 7.

⁶ Świadectwem duszpasterskiego wpływu pracujących w kochłowskiej parafii kapłanów na życie religijne parafian może być też fakt, iż z tej parafii pochodzi ponad 40 kapłanów. R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 43; P. Socha, *Sylwetki administratorów apostolskich*, s. 356.

⁷ *Życiorys J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty*, GWK 2(1958), nr 10, s. 518.

⁸ Ze względu na brak polskiej szkoły, naukę rozpoczął w szkole niemieckiej. Dzięki temu biegle opanował język niemiecki. Dziwny termin rozpoczęcia roku szkolnego związany był z wybuchem pierwszej wojny światowej. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 84.

⁹ Wśród materiałów archiwalnych dotyczących bpa Pluty zachowały się wszystkie półroczne i roczne gimnazjalne świadectwa. Wśród nich brak jest świadectw z klasy pierwszej i trzeciej. Daty wystawienia świadectw świadczą, iż do klasy drugiej uczęszczał od 1 września 1923 r. do 18 czerwca 1924 r., natomiast klasy od czwartej do siódmej przerabiał od 1 września 1924 r. do 2 maja 1929 r. Takie zaliczanie klas, ze względu na poziom naukowy gimnazjum, nie było czymś zwyczajnym. Najlepiej świadczy o tym eliminacja uczniów pod koniec roku szkolnego. W 1926 r., po zakończeniu klasy piątej, z dwóch klas liczących po 35 uczniów utworzono tylko jedną liczącą 40 uczniów. Do klasy siódmej zdało tylko 27, a do klasy maturalnej

Wilhelma Pluty świadczy także przyznanie mu w ósmej klasie jednorazowego, ustanowionego w 1928 r., stypendium im. Karola Miarki¹⁰. Egzamin dojrzałości złożył z wyróżnieniem 2 maja 1929 r. W czasie zdawania egzaminu maturalnego, ze względu na dobrze zaliczoną część pisemną, został zwolniony z ustnych części egzaminów maturalnych z języka polskiego, języka łacińskiego oraz matematyki.

Początki pobytu Wilhelma Pluty w seminarium zbiegły się z uroczystością otwarcia i poświęcenia nowo wybudowanego gmachu Seminarium Śląskiego w Krakowie. Lokalizacja seminarium umożliwiała studiowanie klerikom na Uniwersytecie Jagiellońskim u takich profesorów jak: ks. dr Konstanty Michalski CM¹¹, bp dr Michał Godlewski, ks. dr Roman Archutowski, ks. dr Antoni Bystrzonowski, ks. dr Eugeniusz Florkowski, ks. dr Józef Kaczmarczyk, ks. dr Jan Krzemieniecki, ks. dr Maciej Sieniatycki. Podobnie jak w gimnazjum – i tutaj pracowitość, systematyczność, sumienność i obowiązkowość owocowały doskonałymi wynikami w nauce¹².

Tonsurę otrzymał 20 grudnia 1931 r., święcenia niższe ostiariatu i lektoratu 12 marca 1932 r., egzorcystatu i akolitatu 27 listopada 1932 r., subdiakonatu 18 grudnia 1932 r. i diakonatu 1 kwietnia 1933 r. Wszystkich tych święceń udzielał biskup katowicki Stanisław Adamski.

Po pięciu latach studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskał – na podstawie pracy magisterskiej zatytułowanej: „Pojęcie «hokoma» Mądrość w Starym Testamencie w odniesieniu do Nowego Testamentu” – stopień magistra teologii. Na dyplomie magisterskim widnieje siedem ocen celujących, sześć bardzo dobrych i jedna dobra. Święcenia kapłańskie przyjął w katedrze katowickiej z rąk biskupa pomocniczego diecezji katowickiej Teodora Bromboszcza 24 czerwca 1934 r.¹³

Po święceniach kapłańskich przez pięć lat pracował jako katecheta szkół średnich w Bielsku. Początkowo w charakterze kontraktowego nauczyciela w państwowym gimnazjum polskim oraz w szkole powszechnej, a od 4 maja 1938 r. jako stały nauczyciel państwowych szkół średnich ogólnokształcących

jedynie 14 uczniów. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 85; *Gimnazjum polskie w Skoczowie i Bielsku 1919-1939* [dostęp 28.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.kopernik.neostrada.pl/h2.html>

¹⁰ Otrzymał je jako pierwszy w historii uczeń tego gimnazjum. Kwota tego stypendium wynosiła 300 zł. Była to spora suma, jeśli wziąć pod uwagę fakt, iż górnik zarabiał w tym czasie 200-250 zł. miesięcznie. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 85.

¹¹ Ks. Konstanty Michalski został później rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego. M. Kołodziej, *Moralne znaczenie prawdy w pismach ks. Konstantego Michalskiego CM*, s. 2-3 [mps Archiwum Zielonogórsko-Gorzowskiego Wyższego Seminarium Duchownego, sygn. AP 263].

¹² R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 39; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 87.

¹³ W aktach personalnych bpa Pluty zachowały się świadectwa wszystkich udzielonych święceń. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 87-88.

w Bielsku. Biegła znajomość języków niemieckiego, francuskiego, łaciny i greki umożliwiały mu dostęp do najnowszych zdobyczy wiedzy. Odczytanie w światowej literaturze teologicznej pozwalało ks. Plucie na samodzielne opracowywanie tematów, dokonywanie syntez obejmujących wiele dziedzin wiedzy. Był często zapraszany przez funkcjonujące w latach trzydziestych Kółko Katechetyczne Diecezji Katowickiej, gdzie na szerszym forum mógł zaprezentować współczesne osiągnięcia pedagogiczne w katechezie. Zapraszany był również z wykładami teoretycznymi dotyczącymi metod pracy z dziećmi i młodzieżą podczas katechezy oraz z lekcjami pokazowymi na konferencje rejonowe kapłanów¹⁴.

Po wkroczeniu wojsk niemieckich na Śląsk i zamknięciu gimnazjum w Bielsku, 8 września 1939 r. został wikariuszem współpracownikiem w swojej rodzinnej parafii w Kochłowicach. Po aresztowaniu proboszcza – ks. Szulca, ks. Pluta otrzymał nominację na wikariusza substytutę parafii Kochłowice *cum iure administrationis in spiritualibus et temporalibus ad interim*. Od 9 września 1940 r. przez blisko dwa lata pracował jako wikariusz, pod kierunkiem swego dawnego rektora ks. dra Stanisława Maślińskiego, w parafii św. Antoniego w Królewskiej Hucie, czyli w Chorzowie. W lipcu 1942 r. został skierowany jako administrator do parafii pw. św. Andrzeja Boboli w Leszczynach Rybnickich. W trudnej pracy w wojennym czasie wykazał wielką gorliwość i roztropność duszpasterską. W maju 1945 r. został przeniesiony do parafii pw. św. Andrzeja w Wirku, gdzie po raz pierwszy pracował z wikariuszem. Dekretem z 19 października 1946 r. ks. Pluta został przeniesiony do parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Koszęcinie. Od 21 lipca 1947 r. pełnił też funkcję spowiednika sióstr Matki Bożej Niepokalanej w Koszęcinie¹⁵.

Pracując w duszpasterstwie, nie rozstawał się z pracą naukową. W 1947 r. na podstawie rozprawy pt. „Badania nad nauką 12 apostołów do roku 1939” uzyskał doktorat na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pismem z 10 marca 1948 r. mianowany został wizytatorem nauki religii dla szkół podstawowych i przedszkoli dekanatu lublinieckiego. 6 października 1948 r. został mianowany proboszczem parafii pw. św. Mikołaja w Lublińcu oraz dziekanem dekanatu lublinieckiego¹⁶.

Dekretem z 10 września 1951 r. ks. Pluta otrzymał nominację na proboszcza parafii św. Józefa w Załężu. Biskup Adamski powierzył mu nie tylko administrowanie i duszpasterstwo w parafii, ale także zorganizowanie i prowadzenie

¹⁴ Życiorys J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty, GWK 2(1958), nr 10, s. 518; P. Socha, *Książka Wilhelma Pluta prefekt i pedagog*, „Aspekty”, 1(1993), s. 11; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 44-47.

¹⁵ P. Socha, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 31-32; Życiorys J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty, GWK 2(1958), nr 10, s. 518; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 47-48.

¹⁶ P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 94.

Studium Pastoralnego dla Księży Neoprezbiterów. Cel tego studium określił biskup w dekreście opublikowanym 14 sierpnia 1951 r. Według niego kapłani biorący w nim udział mieli: „(...) pogłębiać swoje życie wewnętrzne, uzupełniać studia teologiczne, dostosowując wiedzę teologiczną, którą już posiadają do współczesnych wymagań pracy duszpasterskiej, pomagać w parafiach, wyznaczonych przez Kurię Diecezjalną w granicach ściśle określonych”¹⁷. Należał do grupy kapłanów, którzy byli wyznaczeni kolejno do przejmowania kierownictwa diecezją w razie uwięzienia biskupów katowickich. 19 kwietnia 1952 r. ks. Pluta wszedł w skład nowo powstałej Diecezjalnej Rady do Spraw Liturgicznych. W lutym 1955 r. mianowany został także członkiem Komisji Duszpasterskiej¹⁸.

Mimo obowiązków związanych z prowadzeniem studium dla neoprezbiterów i stałych zajęć proboszcza parafii, ks. dr Wilhelm Pluta zaangażowany był również w prowadzenie wykładów dla kapłanów na konferencjach dekanalnych i rejonowych w diecezji i poza jej granicami, kursów przedmażeńskich, wykładów dla inteligencji, dni skupienia dla katechetek. Brał również udział w organizowaniu Komisji Episkopatu Polski do Spraw Duszpasterstwa Rodzin, uczestniczył w wykładach dla duchowieństwa w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim¹⁹.

Obok tych wszystkich zajęć znajdował jeszcze czas na pracę naukową²⁰. Jej walor musiał być duży, skoro Rada Wydziału Teologii KUL na posiedzeniu

¹⁷ R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 175; W związku z powołaniem roku wstępnego w Tarnowskich Górach, Instytut dla Księży Neoprezbiterów w 1955 r. uległ likwidacji. Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, (dalej cyt. AAKat.) Regimen Dioecesis, vol. 3, sygn. VA I 3613, *Dekret z 23 września 1955 r.*; P. Socha, *Ważniejsze daty z życia J. E. Ks. Bpa Ordynariusza Dra Wilhelma Pluty*, GWK 22(1979), nr 1-9, s. 9; A. Dyczkowski, *Dekret w sprawie pism sługi Bożego Wilhelma Pluty*, „Ecclesiastica” (dalej cyt. ECC), 11/54(2002), nr 10-12, s. 110. Temat Kolegium Księży w Załężu szerzej opisują bp P. Socha i ks. R. Harmaciński: P. Socha, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 32-33; Tenże, *Komunikat do Kapłanów i Wiernych Diecezji Gorzowskiej w sprawie Jubileuszu 50-lecia Świąceń Kapłańskich J. E. Ks. Bpa Ordynariusza Dra Wilhelma Pluty*, GWK 29(1985), nr 6, s. 124-125; Tenże, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 96-98; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 48-54.

¹⁸ AAKat. Regimen Dioecesis, vol. 3, sygn. VA I 3195/52, S. Adamski, *Dekret z 19 kwietnia 1952 r.*; AAKat. Regimen Dioecesis, vol. 3, sygn. VA I 3427, J. Piskorz, *Nominacja z 1 lutego 1955*; J. Myszor, *Historia diecezji katowickiej*, Katowice 1999, s. 507; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 94-95.

¹⁹ Tenże, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 33.

²⁰ Ks. dr Wilhelm Pluta przygotował dwutomową rozprawę habilitacyjną pt. „Wychowanie do małżeństwa – kursy przedmażeńskie”. Część pierwsza rozprawy obejmowała zagadnienia teoretyczne, część druga natomiast – gotowe wykłady dla kandydatów do małżeństwa.

z 26 czerwca 1958 r. „(...) jednogłośnie uchwaliła powołać [ks. dra Wilhelma Plutę] na katedrę teologii pasterskiej ogólnej”²¹.

Nie zdążył on jednak objąć wykładów z teologii pastoralnej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. 4 lipca 1958 r. papież Pius XII mianował go, na prośbę Prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego, biskupem tytularnym w Leptis Magna i rządcą ordynariatu gorzowskiego²².

Przed święceniami biskupimi, które przyjął z rąk Prymasa, przy współudziale biskupów: Bolesława Kominka, rządcy archidiecezji wrocławskiej i Herberta Bednorza z Katowic – odbył rekolekcje na Jasnej Górze, a w przeddzień święceń odwiedził sanktuarium Matki Boskiej w Piekarach Śląskich i sanktuarium Matki Boskiej w Rokitnie²³. Msza konsekracyjna odbyła się w niedzielę 7 września 1958 r. w gorzowskiej katedrze. W uroczystościach brali udział: abp Antoni Baraniak z Poznania, ks. inf. Bolesław Filipiak z Rzymu, ks. prał. Stanisław Maśliński z Katowic, ks. kan. Wincenty Urban z Wrocławia, przełożeni zakonni i licznie zebrani kapłani diecezji katowickiej i ordynariatu gorzowskiego²⁴.

Będąc biskupem Kościoła gorzowskiego²⁵, zaangażowany był nie tylko w posługę w Kościele lokalnym w Polsce, ale również w Kościele powszech-

²¹ Archiwum Uniwersyteckie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (dalej cyt. AU KUL), Wydział Teologii, Korespondencja z biskupami 1947-1988, Pluta W., sygn. II 1.6, S. Łach, *List z gratulacjami w związku z nominacją biskupią* z 6 sierpnia 1958 r. Rada Wydziału Teologicznego KUL na posiedzeniu 23 stycznia 1959 r. upoważniła też ks. dziekana St. Łacha do zaproszenia bpa Pluty z cyklem wykładów z teologii pastoralnej. Tematyka tych wykładów skupiła się wokół mszy św. i małżeństwa. Bp Pluta wygłosił je najprawdopodobniej w dniach 10-15 kwietnia 1959 r. Tamże, S. Łach, *Pismo* z 30 stycznia 1959 r.; Tamże, W. Pluta, *Pismo* z 2 marca 1959 r.; Tamże, S. Łach, *Pismo* z 10 marca 1959 r.; *Życiorys J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty*, GWK 2(1958), nr 10, s. 518.

²² S. Wyszyński, *List Nominacyjny J. Em. Ks. Prymasa do J. E. Ks. Biskupa Dr. W. Pluty*, GWK 2(1958), nr 10, s. 509.

²³ W. Pluta, *Przemówienie J. E. Ks. Biskupa Dr. Wilhelma Pluty w katedrze gorzowskiej dnia 6.IX.1958 w czasie ingresu*, GWK 2(1958), nr 10, s. 526.

²⁴ J. Anczarski, *Uroczysty Ingres i Konsekracja Biskupa J. E. Ks. Biskupa Dr. W. Pluty*, GWK 2(1958), nr 10, s. 556-564.

²⁵ Jako specjalny delegat Prymasa Polski miał uprawnienia biskupa rezydencjalnego do 22 maja 1967 r., kiedy to otrzymał nominację na administratora apostolskiego *ad nutum Sanctae Sedis* w Gorzowie Wlkp. Gdy 28 czerwca 1972 r. utworzona została diecezja gorzowska, został mianowany jej pierwszym biskupem. Archiwum Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej (dalej cyt. ADZG), Akta Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. w latach 1945-1972 (dalej cyt. AAG), sygn. 32, Kancelaria. Episkopat Polski, Korespondencja z sekretariatem Episkopatu Polski 1963-1968, Z. Choromański, *Komunikat Sekretariatu Episkopatu Polski o nominacji administratorów apostolskich na polskich Ziemiach Zachodnich i Północnych* z 13 lipca 1967 r., s. 1-3; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, k. 353; P. Socha, *Sylwetki administratorów apostolskich*, s. 357; Z. Szuba, *Kościół katolicki na Pomorzu Zachodnim w powojennym 40-leciu*, „Życie i Myśl”, 4(1985), s. 41-42; K. Kozłowski, J. Macholak, *Kościół katolicki na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1972 w świetle stosunków państwo – Kościół*, „Zeszyty Kulickie”, 2(2001), s. 300.

nym. W 1964 r. brał udział w obradach II Soboru Watykańskiego, gdzie zabrał głos jako „Episcopus Ordinarius Gorzoviensis in Polonia”²⁶. Przez Konferencję Episkopatu Polski, w 1980 r., został wybrany delegatem na VI Sesję Synodu Biskupów w Rzymie, poświęconą zadaniom rodziny w Kościele i w świecie. Ta tematyka była biskupowi niezmiernie bliska, o czym świadczy bardzo aktywne uczestniczenie we wspomnianym synodzie i obszerne opracowanie na temat duszpasterstwa rodzin, będące syntezą nauczania bpa Pluty w tej materii, opublikowane w drugim tomie książki „W trosce o życie wewnętrzne o dojrzałość ludzko-chrześcijańską osób w służbie apostołskiej i duszpasterskiej Kościoła św.”²⁷

Aktywnie brał udział w pracach Konferencji Episkopatu Polski. W latach 1965-1970 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Duszpasterstwa Rodzin przy Konferencji Episkopatu Polski²⁸. Po upływie pięcioletniej kadencji zrezygnował z przewodniczenia komisji, pozostał jednak nadal jej członkiem. Przez jedną kadencję, w latach 1975-1980, był także członkiem Komisji Episkopatu ds. Duchowieństwa. Składało się na nią pięć referatów. Bp Pluta wybrany został przewodniczącym Referatu Zagadnień Problemowych. Przygotowywał również i wygłaszał wykłady na zjazdach i kursach duszpasterskich, różnych sympozjach, prowadził rekolekcje dla kapłanów i alumnów seminariów duchownych w wielu diecezjach w kraju, a także kilkakrotnie dla księży studentów w Rzymie²⁹.

Jako biskup na Ziemi Lubuskiej oraz Pomorzu Zachodnim i Północnym wiele uwagi poświęcił głoszeniu Ewangelii. Czynił to podczas wizytacji pasterskich, udzielania sakramentu bierzmowania i różnych innych uroczystości, w czasie których pełnił swą pasterską posługę³⁰. Znajomość realiów życia

²⁶ W. Pluta, *Dziennik pobytu Ks. Biskupa Ordynariusza w Rzymie*, GWK 9(1965), nr 4, s. 81.

²⁷ W. Pluta, *W trosce o życie wewnętrzne o dojrzałość ludzko-chrześcijańską osób w służbie apostołskiej i duszpasterskiej Kościoła św.*, Gorzów Wlkp. 1984.

²⁸ Komisja ta została wyodrębniona z Komisji Duszpasterstwa Ogólnego, którą kierował od 1957 r. do swej śmierci w 1974 r. metropolita wrocławski kard. Bolesław Kominek. Bp Wilhelm Pluta był członkiem Komisji Duszpasterstwa Ogólnego od czasu święceń biskupich aż do swej śmierci w dniu 22 stycznia 1986 r. Zadaniem Komisji Duszpasterstwa Rodzin było opracowywanie listów pasterskich o rodzinie i małżeństwie, instrukcji episkopatu o przygotowaniu do małżeństwa i rodziny oraz o duszpasterstwie rodzin, upowszechnianie w Polsce kursów przedmażeńskich, przygotowywanie kadry do prowadzenia poradnictwa rodzinnego, tworzenie w Krakowie środowiska naukowego, które opracowywałoby problematykę duszpasterstwa małżeństw i rodziny. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 103-104; Tenże, *Komunikat do Kapłanów i Wiernych Diecezji Gorzowskiej w sprawie Jubileuszu 50-lecia Święceń Kapłańskich J. E. Ks. Bpa Ordynariusza Dra Wilhelma Pluty*, GWK 29(1985), nr 6, s. 125.

²⁹ Tenże, *Sylwetki administratorów apostołskich*, s. 357; Tenże, *Wprowadzenie*, w: W. Pluta, *Aby wszyscy byli jedno. Listy pasterskie*, Opole 1985, s. 8.

³⁰ Kościół gorzowski nie miał jeszcze ustalonych przez tradycję zwyczajów związanych z wizytacją biskupią i innymi posługami duszpasterskimi biskupa. Nowy biskup mógł więc swo-

na podstawie długoletniej pracy duszpasterskiej, a w nowej diecezji także rozmów z wiernymi i kapłanami sprawiała, że głoszonym słowem i metodą jego przygotowania trafiał do słuchaczy³¹. Misję nauczania bp Pluta realizował również poprzez pisanie listów pasterskich, odezw, pism do kapłanów, wiernych czy poszczególnych parafii, opracowywanie materiałów duszpasterskich, a także publikacje książkowe oraz artykuły naukowe i duszpasterskie. Przebija w nich troska o wyjaśnienie istoty świętości chrześcijanina. Wiele z nich dotyczy konkretnych grup wierzących i ich duchowych potrzeb. Ilość i różnorodność pomocy duszpasterskich, różnych opracowań wydawanych w maszynopiśmie pokazuje także, jak bardzo był zatroskany o właściwy poziom i owoce duszpasterstwa³².

bodnie wprowadzać zwyczaje, jakie panowały w diecezji, z której pochodził. Posługę tę traktował zawsze bardzo poważnie – nie tylko jako okazję do poznania kapłanów i ogromnego terytorium ordynariatu gorzowskiego, ale przede wszystkim jako pełnienie dzieła ewangelizacji. W aktach i dekretach powizytacyjnych zachowały się programy takich wizytacji. Były one bardzo pracowite dla biskupa. Można je wręcz nazwać rekolekcjami parafialnymi. W trakcie wizytacji wygłaszał on ponad 20 kazań i homilii. Do tego dochodzi jeszcze kilka bądź kilkanaście pouczeń w czasie spotkań z grupami parafialnymi. Do r. 1964 wizytacje biskupie zostały przeprowadzone we wszystkich parafiach ordynariatu gorzowskiego. Relacja bpa Ignacego Jeża (ur. 31.07.1914) z 28 września 2004 r., Koszalin [zwa.]; Relacja ks. kan. Władysława Szeremeta (ur. 18.08.1924) z 20 marca 2005 r., Zielona Góra [zwa.]; B. Schmidt, *Administracja Apostolska w Gorzowie Wlkp.*, „Prezbiterium” (dalej cyt. Prezb.), 2(1974), nr 6-8, s. 51; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 105.

³¹ Bp Pluta w każdej nauce, kazaniu czy homilii uwzględniał kilka części. Były nimi wydarzenia z życia, mocno dotykające egzystencji człowieka, wykład doktrynalny na podstawie Słowa Bożego interpretowanego wielopłaszczyznowo w oparciu o najnowsze wyniki badań i wreszcie zastosowanie praktyczne powiązane z ukazaniem trudności, ale i szerokich ludzkich możliwości działania w oparciu o Boga. P. Socha, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 38-39.

³² Nauczanie bpa Pluty obejmuje ok. 1300 stron maszynopisu. W bibliografii jego prac naukowych znajduje się ponad 230 pozycji. Składają się na nią cztery wydane drukiem książki i ponad dziesięć w maszynopiśmie. Dorobek naukowy bpa najogólniej podzielić można na grupę tematyczną odnoszącą się do teologii pastoralnej z opracowaniami dotyczącymi duszpasterstwa sakramentalnego i grupę związaną z teologią duchowości obejmującą formację laikatu, zwłaszcza grup i zespołów. Materiały dotyczące formacji duszpasterzy to jeszcze jedna wyróżniająca się grupa opracowań pozostawiona przez bpa Plutę. Tenże, *Sylwetki administratorów apostołskich*, s. 357. Szczegółowo kwestię posługi naukowej bpa Pluty opisuje ks. Harmaciński. R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 53-78. Bp P. Socha w „Studiach Paradyskich” opublikował bibliografię prac i przemówień bpa Pluty do r. 1983 włącznie. Bibliografia jego prac znajduje się również w 8 tomie *Słownika polskich teologów katolickich*. Spora ich część opublikowana została w czterech pozycjach książkowych. P. Socha, Bibliografia prac i przemówień Księdza Biskupa Doktora Wilhelma Pluty, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 11-28; J. Mandziuk, L. Nowak, *Pluta Wilhelm*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981-1993*, red. J. Mandziuk, vol. 8, Warszawa 1995, s. 467-473; P. Socha, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 41; W. Pluta, *Listy pasterskie, wskazania, duszpasterskie orędzia*, t. 1: 1958-1969, Gorzów Wlkp. 1978; Tenże, *Listy pasterskie, wskazania, duszpasterskie orędzia*, t. 2: 1970-1978, Gorzów Wlkp. 1978; Tenże, *Listy pasterskie, wskazania, duszpasterskie orędzia*, t. 3: 1979-1983, Gorzów Wlkp. 1983; Tenże, *Aby wszyscy byli jedno. Listy pasterskie*, Opole 1985.

Ta troska przewijała się od samego początku jego biskupiej służby. W swoim pierwszym liście pasterskim bp Pluta nakreślił wizję swojej posługi. Napisał w nim: „Chcemy, aby wszystkie dzieci Boże Ziemi Gorzowskiej żyły w stanie łaski uświęcającej, małżonkowie zaś w sakramentalnym związku zaślubin małżeńskich, czerpiąc z niego łaski stanu, nieodzowne do świętości życia w małżeństwie i rodzinie”³³. Kościół parafialny był w jego nauczaniu podstawą życia Bożego dla Kościoła domowego, a Kościół domowy, przez sakramentalny związek małżeński, podstawą uświęcania codzienności. Możliwość pogłębienia życia religijnego dostrzegał we wspólnocie parafialnej nastawionej na przeżywanie Boga przez życie rodzinne.

Fundament realizacji tego celu widział w rozmodleniu duchowieństwa i wiernych. Stąd też list pasterski na temat świętowania niedzieli, której centrum winna być msza św. oraz umiejętność świętowania w rodzinie³⁴. Dla ujednolicenia i usprawnienia oddawania czci Najświętszemu Sakramentowi poza mszą św. wydał „Dekret w sprawie kultu Przenajświętszego Sakramentu”³⁵. Zawarł w nim przepisy dotyczące adoracji, procesji teoforycznych, ołtarza i naczyń liturgicznych, tabernakulum, dni, w których można urządzać wystawienie, 40-godzinne nabożeństwo. Wiele miejsca w swej posłudze poświęcał pogłębianiu tajemnicy sakramentów świętych i ich mocy uświęcającej. Brał czynny udział w opracowaniu praktycznego podręcznika dla duszpasterzy związanego z owocnym posługiwaniem kapłańskim darem uświęcania. Posoborowa odnowa liturgii zaowocowała opracowaniami dla duszpasterzy, mającymi pomóc im we wprowadzaniu w życie myśli soborowej³⁶. Troska o liturgię skłoniła bpa Plutę do powołania 29 września 1965 r. Diecezjalnej Komisji Liturgicznej, Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej i Diecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej³⁷. Ponadto po powstaniu w 1972 r. diecezji gorzowskiej powołał jeszcze Radę Duszpasterską, Diecezjalną Komisję ds. Sztuki Kościelnej, Diece-

³³ W. Pluta, *Orędzie J. E. Ks. Biskupa do wiernych diecezji gorzowskiej*, GWK 2(1958), nr 10, s. 515.

³⁴ Tenże, *List Pasterski Ordynariusza Diecezji*, GWK 5(1961), nr 3, s. 119-123.

³⁵ Tenże, *Dekret w sprawie kultu Przenajświętszego Sakramentu w Diecezji Gorzowskiej*, GWK 6(1962), nr 6, s. 166-171.

³⁶ W. Pluta, *Sakrament wtajemniczenia chrześcijańskiego. Chrzest św.*, Gorzów Wlkp. 1979; Tenże, *Sakrament bierzmowania. Powiązanie z pedagogiką religijną i dydaktyką oraz praktyką wychowawczą w rodzinie*, Gorzów Wlkp. 1981; Tenże, *Uzasadnienie i motywacja dla dzieci i młodzieży przed częstą spowiedzią św.* Gorzów Wlkp. 1981. Do pozostałych sakramentów pozostały opracowania w formie skryptów. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 110.

³⁷ W. Pluta, *Dekret o ustanowieniu Diecezjalnej Komisji Liturgicznej*, GWK 10(1966), nr 3, s. 59-60; Tenże, *Dekret o ustanowieniu Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej*, GWK 10(1966), nr 3, s. 60; Tenże, *Dekret o ustanowieniu Diecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej*, GWK 10(1966), nr 3, s. 60-61.

zjalną Komisję ds. Muzyki Kościelnej i Organistów, Diecezjalną Komisję Liturgiczną i Radę Wzajemnej Pomocy Kapłańskiej³⁸.

Pobożność ludową chciał bp Pluta uczynić bazą dla formacji szerokiej elity świeckich, prowadzonej w grupach modlitewnych i zespołach parafialnych. Służyć temu miało opracowanie prze niego „Vademecum współpracy Ludu Bożego i duszpasterza”. Podręcznik ten, wydaje się niemający w literaturze pastoralnej w Polsce w owych czasach odpowiednika, zawiera teoretyczne i praktyczne zasady i sposoby prowadzenia zespołów apostołskich we wspólnocie parafialnej³⁹.

Przyglądając się pracy duszpasterskiej bpa Pluty, zauważa się pewien uniwersalizm. Właściwie nie ma problemu ludzkiej rzeczywistości, który by się nie znalazł w spektrum zatroskania duszpasterskiego biskupa – zarówno w słowie mówionym jak pisanym. Są jednak zagadnienia wysuwające się na pierwsze miejsce – czy to z samych założeń właściwie prowadzonego duszpasterstwa, czy to ze względu na sytuację zagrożenia wiary w określonej dziedzinie życia, czy w grupie osób. Z założeń poprawnego duszpasterzowania gorzowski biskup akcent kładł na duszpasterstwo duszpasterzy i duszpasterstwo małżeństw i rodziny⁴⁰.

Biskup konsekwentnie zwracał uwagę na formację duchową, intelektualną i pastoralną kapłanów, alumnów przygotowujących się do kapłaństwa, ale także na ich warunki bytowe. „Serce diecezji”, którym dla biskupa było seminarium duchowne, stanowiło *magna pars* jego pracy pasterskiej. Dokonał gruntownej renowacji jego gmachu. Systematycznie brał udział w comiesięcznych dniach skupienia, wygłaszając w czasie ich trwania jedną lub dwie konferencje. Podczas każdych rekolekcji przed święceniami wygłaszał przynajmniej trzy konferencje dotyczące formacji do kapłańskiego celibatu. Był obecny na konferencjach księży profesorów w seminarium. Wykazywał ogromne zaangażowanie w sprawę powołań kapłańskich. Z jego inicjatywy powstał Ośrodek Powołań przy kurii biskupiej i Seminarium Zespół Powołaniowy⁴¹.

³⁸ W. Pluta, *Rada Duszpasterska Diecezji Gorzowskiej*, GWK 16(1974), nr 5, s. 135; Tenże, *Diecezjalna Komisja do Spraw Sztuki Kościelnej*, GWK 16(1974), nr 5; Tenże, *Diecezjalna Komisja do Spraw Muzyki Sakralnej i Organistów*, GWK 16(1974), nr 5, s. 136; Tenże, *Diecezjalna Komisja Liturgiczna*, GWK 16(1974), nr 5; Tenże, *Rada Wzajemnej Pomocy Kapłańskiej*, GWK 16(1974), nr 5; Tenże, *Rada Administracyjna*, GWK 16(1974), nr 5, s. 174.

³⁹ Tenże, *Vademecum współpracy Ludu Bożego i duszpasterza*, Gorzów Wlkp. 1974 [mps w zasobie ADZG]; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 110; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 141.

⁴⁰ P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 111; R. Harmaciński, *Rola integracyjna pierwszego biskupa gorzowskiego Wilhelma Pluty na Ziemi Lubuskiej*, „Studia Paradyskie”, 11(2001), s. 84-95.

⁴¹ Relacja ks. inf. Mieczysława Marszalika (ur. 26.02.1917 r.) z 22 marca 2005 r., Zielona Góra [zwa.]; P. Socha, *Sylwetki administratorów apostołskich*, s. 359; Tenże, *Komunikat*

Obok troski o właściwy rozwój przygotowujących się do kapłaństwa dbał również o dalszą formację duchową, teologiczną i pastoralną kapłanów już wyświęconych. Prezbiterium Kościoła gorzowskiego stanowiło swoistą mozaikę jeśli chodzi o miejsce pochodzenia kapłanów. Związane z tym było specyficzne dla tego Kościoła lokalnego zadanie integracji duchowieństwa⁴². Bp Pluta kładł duży nacisk na życie duchowe i zaangażowanie duszpasterskie kapłanów. Czynił to poprzez konferencje ascetyczne i wykłady teologiczno-duszpasterskie wygłaszane przy okazji kursów duszpasterskich, konferencji rejonowych⁴³, sesji księży dziekanów, narad referentów kurii biskupiej, sesji księży rekolekcyjnych, spotkań z młodymi księżmi proboszczami, spotkań kołedowych w dekanatach czy innych. Starał się też udostępniać im przygotowane opracowania służące pogłębieniu ich życia duchowego. Jego książka „W trosce o życie wewnętrzne. Powiązanie z teologią” to doskonały przykład podręcznika duchowości kapłańskiej⁴⁴. Obok formacji duchowej dbał też o formację intelektualną kapłanów i o umożliwienie im zdobywania stopni naukowych. W latach 1970-1972 profesorowie z KUL-u prowadzili w Gorzowie Wlkp. wykłady dla księży⁴⁵. Starał się unormować zasady utrzymania księży i ich wypoczynku⁴⁶. Nie zapominał również o księżach emerytach, chorych. Odwiedzał ich, starał się dla nich o stypendia mszalne⁴⁷.

do Kapłanów i Wiernych Diecezji Gorzowskiej w sprawie Jubileuszu 50-lecia Świeńców Kapłańskich J. E. Ks. Bpa Ordynariusza Dra Wilhelma Pluty, GWK 29(1985), nr 6, s. 125; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 107; M. Kidoń, *Zaangażowanie WSD w duszpasterstwo powołań w diecezji w latach 1947-1997*, w: *Diecezjalne Wyższe Seminarium Duchowne Gorzów Wlkp.–Paradyż 1947-1997. Księga jubileuszowa*, red. R. Tomczak, Paradyż 1997, s. 368-374.

⁴² Szerzej postępowanie bpa opisuje ks. R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 79-97; P. Socha, *Biskup Doktor Wilhelm Pluta jako „nauczyciel wiary”*, „Studia Paradyskie”, 1(1985), s. 34.

⁴³ Konferencje rejonowe dla księży zarządzeniem bpa Pluty zostały zwołane po raz pierwszy w styczniu 1959 r. Od tego czasu odbywały się one regularnie trzy razy w roku w Gorzowie Wlkp., Pile, Słupsku, Szczecinie i Zielonej Górze. B. Schmidt, *Administracja Apostolska w Gorzowie Wlkp.*, Prezb. 2(1974), nr 6-8, s. 50-51; *Krótki zarys historii diecezji gorzowskiej*, w: *Schematyzm Diecezji Gorzowskiej. Rok 1969*, Gorzów Wlkp. 1969, s. 21.

⁴⁴ W. Pluta, *W trosce o życie wewnętrzne. Powiązanie z teologią*, Gorzów Wlkp. 1982. Znajduje się tu oddzielny rozdział poświęcony w całości łasce święceń.

⁴⁵ AU KUL, Wydział Teologii, Korespondencja z biskupami 1947-1988, Pluta W., sygn. II 1.6. S. Łach, *Pismo potwierdzające przyjęcie przez Radę Wydziału Teologicznego KUL wniosku w sprawie studium* z 28 kwietnia 1970 r.; B. Dratwa, *Kościół Ziemi Gorzowsko-Lubuskiej*, „Przewodnik Katolicki”, 30(1984), s. 4; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 112.

⁴⁶ W. Pluta, *Zarządzenie w sprawie urlopów*, GWK 10(1966), nr 4, s. 81-82; Tenże, *Instrukcja diecezjalna w sprawie odpoczynku kapłanów pracujących w duszpasterstwie*, GWK, 19(1976), nr 7, s. 260-261.

⁴⁷ Relacja ks. inf. Mieczysława Marszałika (ur. 26.02.1917 r.) z 22 marca 2005 r., Zielona Góra [zwa]; ADZG, Episkopat Polski 1963-1968, sygn. 12, *Pismo bpa Pluty dotyczące sytuacji kapłanów emerytów, chorych i ubogich na terenie diecezji*, z 16 kwietnia 1963 r.

W podobny sposób troszczył się o siostry zakonne. Czuł się odpowiedzialny za warunki ich życia i pracy. Dbał o ich życie duchowe, wygłaszając dla nich często konferencje na spotkaniach diecezjalnych czy rejonowych⁴⁸.

Obok życia duchowego i duszpasterskiego zaangażowania kapłanów, bp Pluta największy akcent w swej pasterskiej pracy kładł na rodzinę. Wiele uwagi poświęcał oparciu rodziny na mocy Chrystusa, łasce sakramentu małżeństwa i życiu modlitwy. Duszpasterską troską starał się objąć wszystkie etapy przygotowania do życia w rodzinie, takie jak przygotowanie do małżeństwa dalsze, bliższe i bezpośrednie, ewangelizację małżonków związaną z udzielanymi ich dzieciom sakramentami oraz duszpasterstwo grup i zespołów rodzinnych⁴⁹. W diecezji zorganizował szkolenie doradczyń zaangażowanych w poradnictwo parafialne⁵⁰.

Bpa Plutę charakteryzowała pobożność maryjna oraz przywiązanie do nabożeństwa ku czci Najświętszego Serca Pana Jezusa, praktykowanego przez stowarzyszenie kapłańskie Unia Apostolska Kleru, do którego od pierwszego roku kapłaństwa należał i nabożeństwa do Miłosierdzia Bożego⁵¹. Przedstawiane przez niego idee stowarzyszenia spotykały się wśród seminarzystów i kapłanów ze sporym zainteresowaniem. Zaowocowało to rozwojem Unii Apostolskiej Kleru w diecezji gorzowskiej⁵².

Bp Pluta sposobu działania szukał w lekturze, obserwacji człowieka i – co podkreślają osoby, które z nim współpracowały – w żarliwym i wielogodzinnym trwaniu na modlitwie⁵³. Swym życiem dał przykład tego, jak można

⁴⁸ R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 107.

⁴⁹ Przygotowanie dalsze do małżeństwa obejmowało troskę o poprawne wychowanie w rodzinie i szkole. Na przygotowanie bliższe składały się kursy przedmażeńskie, wprowadzone w ordynariacie gorzowskim w 1960 r., nazywane potem w kraju „eksperymentem gorzowskim”. Przez przygotowanie bezpośrednie rozumiał bp Pluta nauki przedślubne, poradnictwo rodzinne i jeśli to było możliwe – rekolekcje dla narzeczonych. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 115-116.

⁵⁰ Do 1979 r. szkolenie takie ukończyło 477 osób, z czego 244 zaangażowały się w poradnictwo parafialne, wyjaśniając zasady etyki katolickiej w dziedzinie regulacji poczęć, dbając o wychowanie dzieci i młodzieży do miłości poprzez spotkania z nimi, przygotowując narzeczonych do małżeństwa i udzielając pomocy małżeństwom i rodzinom przeżywającym trudności. Formację świeckich współpracowników szerzej opisują bp P. Socha i ks. Harmaciński. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 116; R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 102-108.

⁵¹ Tę wierność dobrze obrazuje fakt, iż po przyjeździe do rezydencji biskupiej nie wysiadał, dopóki nie dokończył rozpoczętej w czasie podróży modlitwy różańcowej. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 110; Tenże, *Biskup Wilhelm Pluta – wierny duchowi Unii Apostolskiej Kleru*, „Notitiae”, 13(1986), s. 14-18.

⁵² W. Pluta, *List Biskupa Ordynariusza do kapłanów w trosce o ich życie duchowe*, GWK 14(1972), nr 8-10, s. 179-182; *Schematyzm Diecezji Gorzowskiej*, red. E. Jagodziński, Gorzów Wlkp. 1976, s. 34.

⁵³ Relacja ks. inf. Mieczysława Marszalika (ur. 26.02.1917 r.) z 22 marca 2005 r., Zielona Góra [zwa.]; I. Jeż, *Homilia bp. seniora Ignacego Jeża wygłoszona podczas Mszy św. Inauguru-*

powiązać działania duszpasterskie z osobistym życiem duchowym i naukowym. Do życia modlitwy w swej posłudze w diecezji formował wiernych. Ku temu prowadziło przygotowywanie grupy kapłanów rekolekcjonistów, którzy mieli prowadzić tzw. rekolekcje modlitewne, systematycznie odbywające się rekolekcje parafialne w adwencie i wielkim poście, promowanie rekolekcji zamkniętych dla młodzieży i dorosłych. Kiedy władze państwowe 27 sierpnia 1963 r. zamknęły dom rekolekcyjny w Rokitnie, biskup szukał sposobu otwarcia tam kolejnego takiego miejsca formacji⁵⁴. Zabiegał o to, by w parafiach co 10 lat odbywały się misje parafialne. Duszpasterstwo stanowe stopniowo uzupełniane było o duszpasterstwa rolników, robotników, pielęgniarek i farmaceutów, lekarzy, nauczycieli⁵⁵.

Na czas kierowania Kościołem gorzowskim przez bpa Plutę przypadło przeprowadzenie programu Wielkiej Nowenny przed 1000-leciem Chrztu Polski, peregrynacja obrazu Matki Bożej Częstochowskiej⁵⁶.

Swoistym aktualizowaniem programu duszpasterskiego do warunków diecezji gorzowskiej były wydawane przez bpa Plutę „Rozporządzenia duszpasterskie” oznaczane literą „L”⁵⁷.

Mimo trudnych warunków upowszechniono naukę religii na wszystkich poziomach nauczania. Konsekracja katedry w Gorzowie Wlkp., która miała miejsce 9 listopada 1962 r., włączenie tego faktu do brewiarza odmawianego według zatwierdzonego przez Stolicę Apostolską kalendarza diecezjalnego, zwiększenie godności papieskich nadawanych kapłanom ordynariatu – to jedno

jącej proces beatyfikacyjny *Śługi Bożego bp. Wilhelma Pluty*, [dostęp 26.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.diecezja.zgora-gorzow.opoka.org.pl/index-strony.html>

⁵⁴ Archiwum Państwowe w Zielonej Górze z siedzibą w Starym Kisielinie, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze, Wydział do Spraw Wyznań, Sprawozdanie i informacje przesłane do Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie przez Wydział do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze, sygn. 2953, *Notatka*, s. 106-107. W 1974 r. ks. Bolesław Dratwa, tamtejszy proboszcz, przebudował plebanię i przygotował dom rekolekcyjny dla 30 osób. W 1984 r. poświęcony został dom rekolekcyjny dobrze już przystosowany dla 100 osób. Z czasem zostały przygotowane kolejne ośrodki w Bledzewie, Głogowie, Starych Drzewcach, Zielonej Górze i Żaganii. P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 117; Tenże, *XXV lat pracy pasterskiej J. E. Ks. Bpa Ordynariusza Dra W. Pluty w Diecezji Gorzowskiej*, GWK 27(1983), nr 7-12, s. 172-173.

⁵⁵ *Schematyzm Diecezji Gorzowskiej. Rok 1988*, Gorzów Wlkp. 1988, s. 50-52.

⁵⁶ *Instrukcja dotycząca „peregrynacji” kopii obrazu M. B. Częstochowskiej w Diecezji Gorzowskiej*, GWK 5(1961), nr 8, s. 280-289; Relacja bpa Ignacego Jeża (ur. 31.07.1914) z 28 września 2004 r., Koszalin [zwa.].

⁵⁷ Rozporządzenia te dotyczyły takich kwestii jak rodzina, małżeństwo, przygotowanie do małżeństwa, jego zagrożenia, duszpasterstwo grup i zespołów parafialnych, planowanie pracy w parafiach i diecezji, rad parafialnych, katechizacji, sakramentów, powołań kapłańskich i zakonnych, uaktywnienia wspólnotowości w parafiach, życia modlitewnego rodzin itp. Rozporządzeń tych ukazało się 46. R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 76.

z wielu działań świadczących o postępującej stabilizacji życia Kościoła na Ziemi Lubuskiej i Pomorzu Zachodnim i Północnym⁵⁸.

Do momentu objęcia przez bpa Wilhelma Plutę rządów ordynariatem gorzowskim, praca w nim ukierunkowana była głównie na organizowanie struktur niezbędnych dla właściwego funkcjonowania Kościoła na tych ziemiach. Ich stan pozwolił już biskupowi skupić się bardziej w pracy duszpasterskiej na życiu wewnętrznym. W swej posłudze Kościołowi gorzowskiemu bp Pluta systematycznie dążył do pogłębienia życia duchowego księży i wiernych. Jako rządca ordynariatu gorzowskiego, a od 22 maja 1967 r. administrator apostolski z pełnymi prawami biskupa rezydencjalnego w Administracji Apostolskiej Gorzowskiej „ad nutum Sanctae Sedis” i wreszcie pełnoprawny biskup diecezjalny nowo erygowanej 28 czerwca 1972 r. diecezji gorzowskiej – był moderatorem życia wewnętrznego wiernych Kościoła gorzowskiego i inicjatorem poczynań duszpasterskich⁵⁹.

Bp Wilhelm Pluta zginął w wypadku samochodowym 22 stycznia 1986 r. Mszy św. żałobnej w gorzowskiej katedrze przewodniczył kard. Henryk Gulbinowicz, a kazanie wygłosił kard. Józef Glemp – Prymas Polski. W uroczystościach pogrzebowych brało udział 3 kardynałów, 2 arcybiskupów, 25 biskupów diecezji polskich i niemieckich oraz delegacje czterech kapituł, przedstawiciele uczelni katolickich, wyżsi przełożeni zakonów męskich i żeńskich, przedstawiciele władz i ok. 60 tys. wiernych⁶⁰. Ciało biskupa zostało złożone w kruszcu gorzowskiej katedry. Na jego nagrobku umieszczone zostały słowa bpa Pluty z listu pasterskiego o rodzinie: „Człowiek w człowieku umiera, gdy go zło czynione nie boli, a dobro nie raduje”. Słowa te trafnie określają podejście do życia i pasterskiej posługi bpa Pluty. Papież Jan Paweł II, który w 1997 r. modlił się przy jego grobie, napisał o nim: „Był człowiekiem, pełnym tego ducha, którego Chrystus dał Apostołom, oddanym modlitwie, medytacji i studium. To też było dla Niego źródłem natchnienia i niezwykłej gorliwości w pełnieniu posługi wobec powierzonego mu Ludu Bożego”⁶¹.

Specyfika Kościoła na Ziemiach Zachodnich i Północnych, któremu służył przez ponad dwadzieścia siedem lat bp Wilhelm Pluta i odnowa Kościoła związana z Vaticanum secundum, stanowiły historyczno-pastoralne tło jego działalności. Wraz z przyjściem na teren Kościoła gorzowskiego przyniósł on ze sobą

⁵⁸ B. Schmidt, *Administracja Apostolska w Gorzowie Wlkp.*, Prez. 2(1974), nr 6-8, s. 51.

⁵⁹ ADZG, AAG, sygn. 32, Kancelaria. Episkopat Polski, Korespondencja z sekretariatem Episkopatu Polski 1963-1968, Z. Choromański, *Komunikat Sekretariatu Episkopatu Polski o nominacji administratorów apostolskich na polskich Ziemiach Zachodnich i Północnych* z 13 lipca 1967 r., s. 1-3; Relacja bpa Ignacego Jeża (ur. 31.07.1914) z 28 września 2004 r., Koszalin [zwa.]; B. Dratwa, *Kościół Ziemi Gorzowsko-Lubuskiej*, „Przewodnik Katolicki”, 30(1984), s. 4.

⁶⁰ P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 118.

⁶¹ Jan Paweł II, *Telegram Ojca Świętego*, GWK 30(1986), nr 6-8, s. 145; P. Socha, *Biskup dr Wilhelm Pluta*, s. 118-119.

bogactwo doświadczeń osobistych. Analizując dostępne materiały związane z pełnionymi przez niego funkcjami prefekta, wikariusza, proboszcza, rektora i biskupa – można dostrzec pełne oddanie się powierzonym zadaniom. Cecha ta bez wątpienia posiada też wymiar teandryczny. Odniesienie do Boga, będącego niejako pierwszym Weryfikatorem poczynań biskupa, jest niepodważalne. Wszystkie poczynania duszpasterskie, które inicjował, najpierw z wielką wiarą omadlał⁶². Największą jego troską duszpasterską było to, by kapłani, dzieci, młodzież oraz wszyscy diecezjanie żyli w łasce Bożej. Abp Jerzy Stroba stwierdził, że „(...) rzeczywistość Boża była dla niego bardziej realna niż to, co go otaczało. Z jego słów i postępowania wynikało bowiem, że o nią przede wszystkim chodzi, że wszystko musi nią być mierzone i do niej prowadzić”⁶³. Życie Boże w człowieku było dla niego wartością nadrzędną, a *sacrum* Boga i Jego zbawcza obecność w życiu i działaniu człowieka „pasją życia i pasterskiej posługi”⁶⁴.

Bp Adam Dyczkowski dekretem z 31 maja 2000 r. ustanowił postulatora procesu beatyfikacyjnego bpa Wilhelma Pluty. W sierpniu 2001 r. skierowana została do Kongregacji ds. Kanonizacji prośba o „nihil obstat” w sprawie rozpoczęcia w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej kanonicznego badania heroicności jego cnót. Już w listopadzie kongregacja pozytywnie odpowiedziała na prośbę bpa Dyczkowskiego. W przeddzień 21 rocznicy śmierci bpa Pluty, 21 stycznia 2002 r., rozpoczął się jego proces beatyfikacyjny i odbyła się pierwsza sesja powołanego przez biskupa diecezjalnego Trybunału Beatyfikacyjnego⁶⁵. „Bogactwem swego ducha wycisnął tak mocne piętno w sercach i umysłach naszych kapłanów, osób konsekrowanych i katolików świeckich, że wdzięczni za te zasługi, pragniemy go wynieść na ołtarze, aby był dla nas wzorem” – mówił o bpie Wilhelmie Plucie bp Adam Dyczkowski, otwierając pierwszą sesję trybunału⁶⁶.

Bp Pluta wywarł znaczący wpływ na obecny kształt życia religijnego Kościoła na Ziemi Lubuskiej i Pomorzu Zachodnim i Północnym. W świadomości

⁶² I. Jeż, *Homilia bp. seniora Ignacego Jeża wygłoszona podczas Mszy św. inauguracyjnej proces beatyfikacyjny Sługi Bożego bp. Wilhelma Pluty*, [dostęp 26.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.diecezja.zgora-gorzow.opoka.org.pl/index-strony.html>

⁶³ J. Stroba, *Świadectwo o rzeczywistości Bożej*, GWK 30(1986), nr 6-8, s. 123.

⁶⁴ E. Dajczak, *Życie Boże w człowieku fundamentem apostolskiego działania w świetle wypowiedzi Wilhelma Pluty*, Warszawa 1988 [mps w zasobie Archiwum Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie], s. 5.

⁶⁵ A. Dyczkowski, *Dekret ustanawiający postulatora procesu beatyfikacyjnego biskupa Wilhelma Pluty*, ECC 9/52(2000), nr 4-6 s. 41; *Dekret Kongregacji do spraw Świętych* [dostęp 27.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.diecezja.zgora-gorzow.opo-ka.org.pl/index-strony.html>; A. Dyczkowski, *List o służbie Bożym bp. Wilhelmie Plucie w 16. rocznicę tragicznej śmierci*, ECC 11/54(2002), nr 1-3, s. 22; Tenże, *Dekret w sprawie pism sługi Bożego Wilhelma Pluty*, ECC 11/54(2002), nr 10-12, s. 110.

⁶⁶ Rozpoczął się proces beatyfikacyjny bpa Pluty [dostęp 27.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://ekai.pl/serwis/?MID=1514>

duszpasterzy i diecezjan zapisał się jako człowiek zatroskany o rozwój życia wewnętrznego. Intensywne życie modlitwy prowadzone przez lata pasterskiej posługi sprawiło, że w jego codzienności zauważalna była nadprzyrodzoność oraz nieprzeciętność⁶⁷.

W homilii wygłoszonej 22 stycznia 2001 r. podczas mszy św. z okazji 15 rocznicy śmierci bpa Wilhelma Pluty i poświęcenia upamiętniającego go pomnika – jego następcą na stolicy biskupiej w Gorzowie Wlkp. – abp Józef Michalik powiedział: „Kościół w Polsce miał w historii wielu wybitnych biskupów. Biskup Wilhelm Pluta należy do najwybitniejszych. Mogę spokojnie powiedzieć, że niewielu takich pasterzy miała w naszych czasach Europa. Jego programy duszpasterskie, jego analizy i przemyślenia wybiegają w przyszłość, promieniają intuicją wiary i długo jeszcze będzie z nich się można uczyć duszpasterstwa nowoczesnego i skutecznego”⁶⁸. Życie pełne Boga, głębia nauczania i troska o człowieka stanowiły piękną symbiozę w życiu bpa Wilhelma Pluty. Z całą pewnością warte jest ono głębszego poznania.

BISCHOF WILHELM PLUTA (1910-1986)
– DER HIRT DER KIRCHE ZU GORZOW

Zusammenfassung

Wilhelm Pluta geb. am 9. Januar 1910 in Kochlowitz bei Kattowitz bei Familie Peter und Agnes (geb. Szewczyk). Sein Schulischer Werdegang fing an 1916 in einer deutschen Volksschule in Turzo-Koloni und ab 1923 ging er auf das Polnische Gymnasium in Kattowitz. Nach dem Abiturabschluss studierte er in schlesischem Seminar der Geistlichen in Krakau in der Abteilung für Theologie auf der Universität Jagiellonski. Nach der Priesterweihe (1934) war er als Religionslehrer auf dem Gymnasium tätig, als Vikar (1939), Administrator (1942), Pfarrer (1945) auch als Organisator und Direktor des Pastoral Studiums für Pfarrer Neoprezbiterow (1951). Er gehörte einer Gruppe der Geistlichen an, die zuständig für die Übernahme der Leitung der Diözese im Falle einer Freiheitsberaubung der Bischöfe von Kattowitz. Als Verwalter vom Ordinariat zu Gorzow (1958) und zunächst als apostolischer Administrator mit vollen Rechten Residenzbischof für Apostolischen Administration Gorzow „ad nutum Sanctae Sedis“ (1967) und endlich als bevollmächtigte Diözese Bischof (1972). Dieser Kirche gehörte er über 27 Jahre an. Am 22.01.1986 starb er. Seit 2002 läuft sein Beatifikationsprozess.

⁶⁷ R. Harmaciński, *Posługa pasterska*, s. 171.

⁶⁸ J. Michalik, *Prawdziwe chrześcijaństwo. Homilia wygłoszona w katedrze gorzowskiej podczas Mszy św. z okazji 15 rocznicy śmierci śp. bp. Wilhelma Pluty i poświęcenia jego pomnika*, [dostęp 27.11.2006]. Dostępny w Internecie: <http://www.diecezja.zgora-gorzow.opoka.org.pl>; A. Dyczkowski, *Komunikat do kapłanów i wiernych o Mszy św. i poświęceniu pomnika bp. Wilhelma Pluty w 15. rocznicę śmierci*, ECC 10/53(2001), nr 1-3, s. 104; *Uroczystości z okazji 15 rocznicy śmierci bpa Pluty w Gorzowie Wlkp.*, ECC 10/53(2001), nr 1-3, s. 115-116.